

TEDENSKE SLIKE

PRILOGA

DOMOVINI

Leto I

V Ljubljani, dne 19 novembra 1926

Štev. 51

Zvezdoslovje in zvezdarne

Kakor je star človeški rod, tako staro je gotovo tudi njegovo zanimanje za tiste lučice, ki jih prižiga večer, ugaša rano jutro in se tako ljubko svetijo na nočnem nebu. Koliko lepih misli so rodile te zvezdice, koliko pripovedk, mnogim so dale uteho in tolažilo in so posebno priljubljene pri mladini, ki jih imenuje božja očesca in koliko zla je povzročilo študiranje zvezd. Že stari narodi so prorokovali po njih usodo posameznikov in usodo celih narodov. Mnogo vojsk in drugih nezgod, ki so se slučajno dogodile za kakim zvezdnim pojavom ali spremembo, so stari zvezdogledi pripisovali spremembi na nebu. Ni ga menda naroda na svetu, ki bi se ne zanimal za zvezde. Mnogi narodi časte zvezde ko božanstva, skoraj povsod pa je razširjeno mnenje, da ima vsak človek svojo zvezdo in da se takrat, ko umrje, utrne njegova zvezdica. Največje so repatice. Tudi takrat, ko se je rodil Kristus, nas uči vera, se je pojavila na nebu velika repatica, ki je vodila Tri modre k hlevčku, kjer se je rodil Božji sin. Ko se je pojavil pred nekaj leti Helejev komet so se mnogi izmed nas tresli in pričakovali, da bo konec sveta. Kakor že omenjeno, se človeški rod že dolgo zanima za zvezde in sicer iz raznih strani. V starodavnih časih so opazovali zvezde po večini le za to, da so prorokovali iz njih znameniti zvezdoslovci Poljak Kopernik, rojen l. 1473 pa se je poglobil v proučevanje zvezd in jel opazovati njih pota. L. 1530 je dovršil veliko zvezdoslovno delo, v katerem je zapisal važne ugotovitve, ki so pa bile nasprotne trditvam sv. pisma (biblije). Ugotovil je, da je solnce središče svetovja in da se nebesna telesa sučejo okrog solnca, tako tudi zemlja in da ni res, kar trdi sv. pismo češ, da je zemlja središče in da se solnce suče okrog zemlje. — Radi omenjenih trditev se je cerkvena gospoda nekoliko izpodtikala, pač pa ga ni preganjala; smatrali so to le kot znanstveno pogreško. Nesrečen pa je bil radi svojega študija Kopernikov veliki naslednik, Italijan Galilei, eden izmed največjih svetovnih učenjakov.

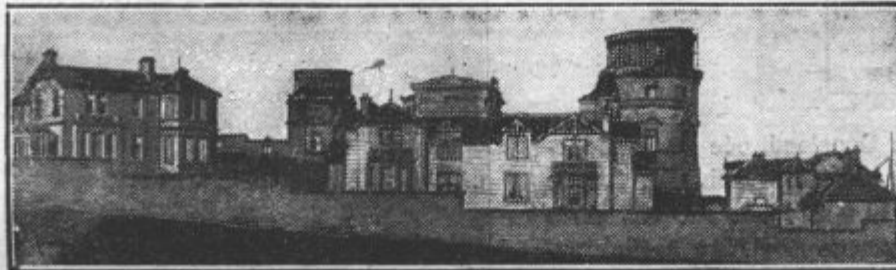
Velik preobrat je nastal v zvezdoslovju l. 1609 z iznajdbo daljnogleda. Ko je zvedel znameniti računar Galilei, da je naredil Holandes Lippersheyn pripravo, katera mu je oddaljene predmete približala, odnosno povečala, je šel tudi on na delo in izgotovil prvi daljnogled, ter ga uporabil za opazovanje nebesnih teles. Kako začudenje, ko je zvezdoslovec pogledal na jasno nebo z daljnogledom, ki se pa še izdaleka ne more primerjati z današnjimi

kristalnimi lečami. Opazil je, da mesec ni okrogla plošča, marveč da je velika krogla z različnimi višinami, med katerimi so zarezane globoke doline, pač tako, kakor na naši zemlji. Pri »Rimski cesti«, o kateri so bila tako različna mnenja, je opazil, da sestoji iz nebroj nebeških teles, ki se nam zde v veliki oddaljenosti kakor ena celota. Odkril je nad 500 novih zvezd, nevidljivih s prostim očesom. Tudi solnčne pege je opazoval, ni pa vedel iz česa sestojijo in da imajo velik vpliv na solnčno posestrimo zemljo. L. 1611 je Galilei zapisal, da se posamna nebesna telesa ne svetijo, pač pa da se blešče od solnca. — Njegova slava je rastla od dne do dne, s slavo pa tudi jeza zavidljivcev in zakletih sovražnikov, kakor je že pač še danes navada na našem planetu, zemlji. Nekateri nasprotniki so trdili, da se z daljnogledom drugače vidi kakor je v resnici, drugi zopet, da vse to, kar Galilei trdi, da vidi na nebu, tiči v njegovem daljnogledu; niso pa hoteli gledati skozi daljnogled.

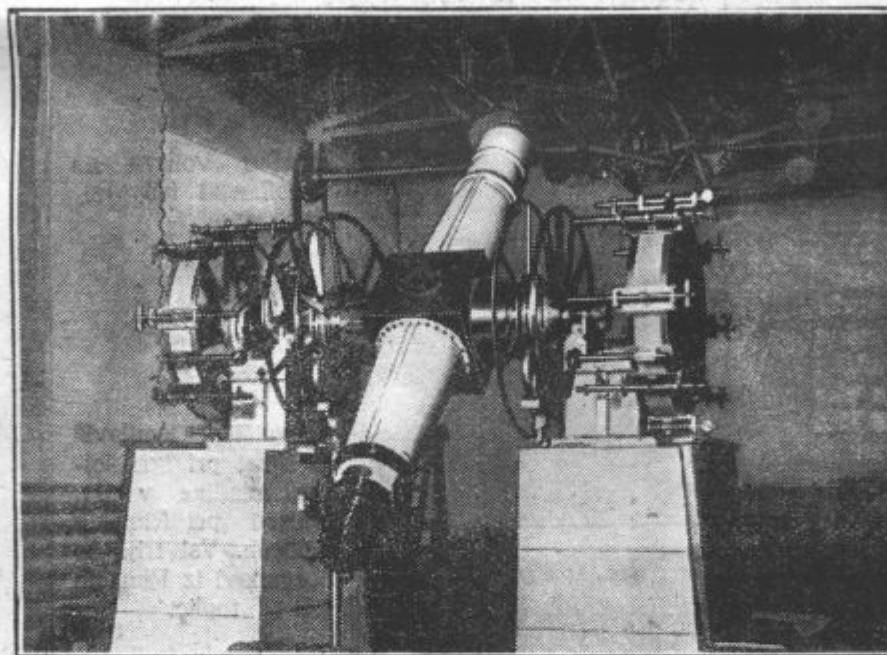
Da bi prepričal o svojih trditvah prijatelje in sovražnike, je odšel koncem marca 1611 v Rim, kjer so ga prav slavnostno sprejeli. Toda baš radi nove slave, so se zbrali nad njegovo glavo črni oblaki in prišlo je strašno maščevanje nad učenjaka radi velike požrtvovalnosti in truda, da zbistri um človeški. Na piko ga je vzela rimska inkvizicija, to je bila neke vrste cerkvena sodnija, ki je imela veliko oblast, raziskovala razna cerkvena vprašanja in kruto sodila tiste, ki so si predrznili trditi drugače, kakor je ona učila. Posluževala se je najhujših, tudi smrtnih kazni in mučila večkrat največje učenjake.

Kljub temu pa Galilei ni odnehal. Močno orožje pa je dobila inkvizicija proti Galileju, ko je le-ta učil in razširjal Kopernikova odkritja, ni se, kakor že omenjeno, niso ujemale s sv. pismom. Jeli so ga najpreje napadati s prižnice in jezuiti so si šteli v sveto dolžnost, da so mogli proklinjati njegova velika dela. Toda Galilejevi nasprotniki so topot pogoreli, kajti papež Urban VIII. je Galilejevo delo celo pohvalil. Pozneje pa so zakleti sovražniki pregovorili papeža, ki ga je pozval pred sebe v Rim. Galilei je l. 1632 nastopil hudo pot, iz katere se ni več povrnil. V Rimu so ga zaprli, ga mučili in prisilili, da je l. 1633 preklical vse, kar se ni ujemalo s sv. pismom. Obdržali pa so šivolasega 68 letnega starčka še v zaporu, in je kmalu za tem, ko je bil izpuščen, umrl.

Toda kljub velikemu nasprotovanju je napredovalo zvezdoslovje in nam prineslo že velikanska odkritja.

Zavod za zvezdoznanstvo v Edinburgu na Angleškem

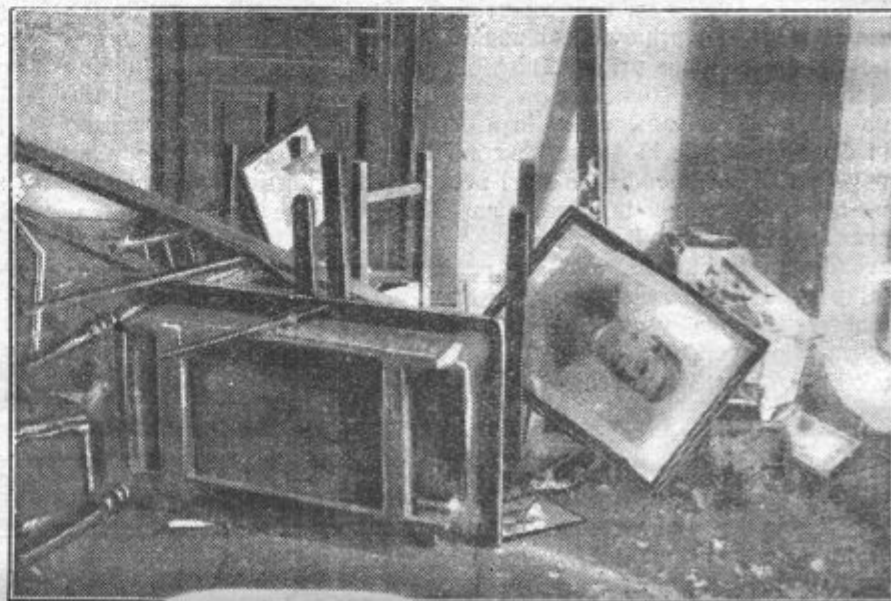
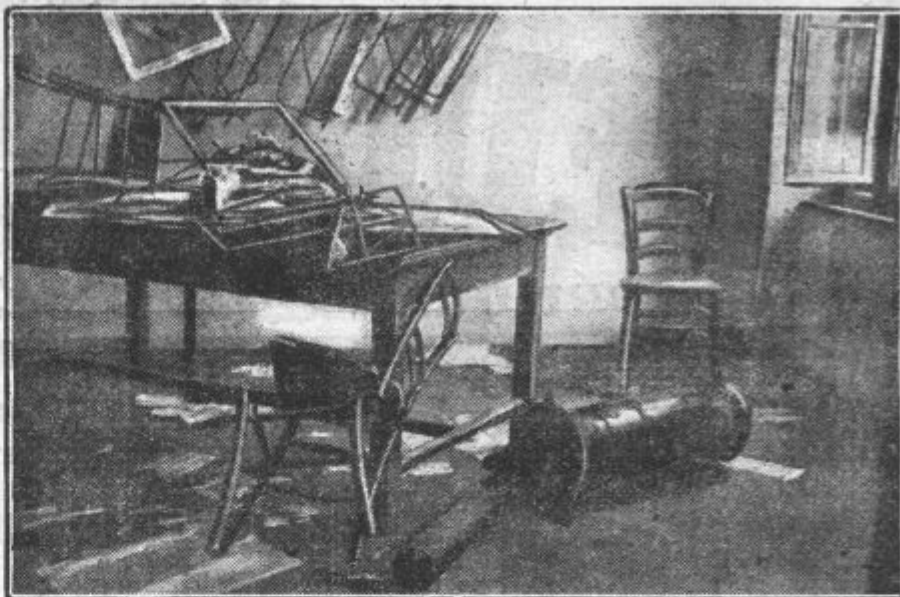

Zvezdarski daljnogled, s katerim se določa, kdaj je kaka zvezda ravno nad zvezdarno

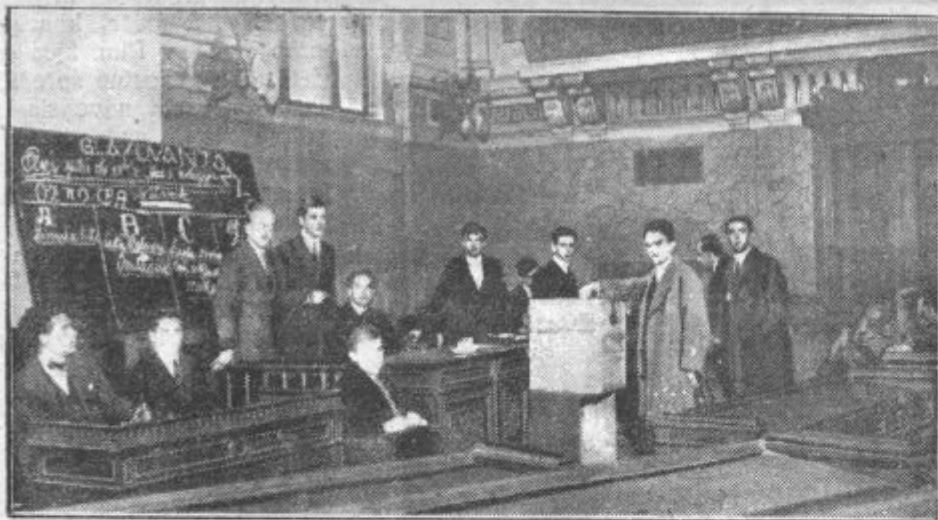
zvezdarno

Na sliki na desni vidimo kako dobro se godi našim bratom, ki so prišli pod Italijo. Podivjani fašisti, med njimi mnogo takih, ki so zatajali svojo slov. narodnost si domišljujejo, da smejo delati z našim narodom kar hočejo in da bodo z uničevanjem premoženja našega naroda rešili Italijo, so razdejali sejno sobo in čitalnico prosvetnih društev v Garici. — Pa se gotovo zelo motijo, kajti njih divjanje se bo kruto maščevalo prej ali slej.

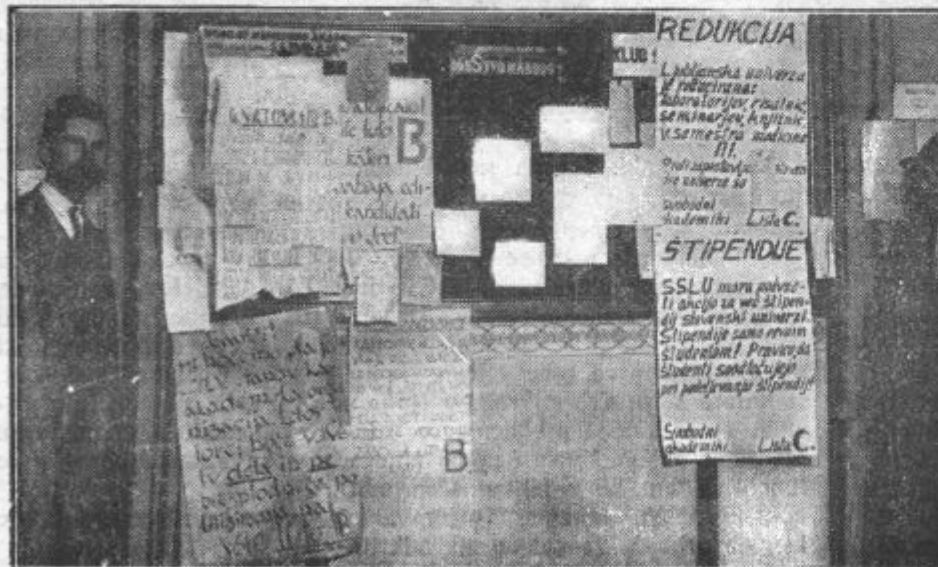

Znameniti angleški zvezdoznanec Copeland, oče ge. F. Copelandove, učiteljice angleščine na ljubljanski univerzi. Ona je velika prijateljica našega naroda in ima velike zasluge, ker s svojimi spisi v angleških listih seznanja Angleže z našimi razmerami.

Na levi:
Dijaške volitve na ljubljanski univerzi

Na desni:
Snegulčica, kraljevič in škrt pri igri šolske mladine v Sv. Marjeti pri Rimskih toplicah. Vsi trije so Serganovi iz Rimskih toplic.

Na levi:
Agitacijski lepaki in letaki na hodniku univerze pri dijaških volitvah.

Dr. Josip Vilfan, voditelj naših rojakov in poslanec v Italiji, je bil v Rimu brez vzroka aretiran in zopet izpuščen. Aretacija je zbudila upravičeno nevoljo.

Na levi zgoraj: **Gostje na gradu Bokalce pri Ljubljani**. Od desne proti levi: slikar Almanah, hišni gospodar Strobl, za njim neznana oseba, veliki naš zgodovinar Valvazor, grof Barbo in dva neznana plemiča. Na sliki vidimo, kako so se nosili in se zabavali po naših gradovih pred 250 leti.

Na levi: **Kuhinja v Ajmanovem gradu pri Sv. Duhu pri Škofji Loki**. Na sliki vidimo, kakšne so bile pred 250 leti kuhinje po naših gradovih in kako dobro je živel gospoda

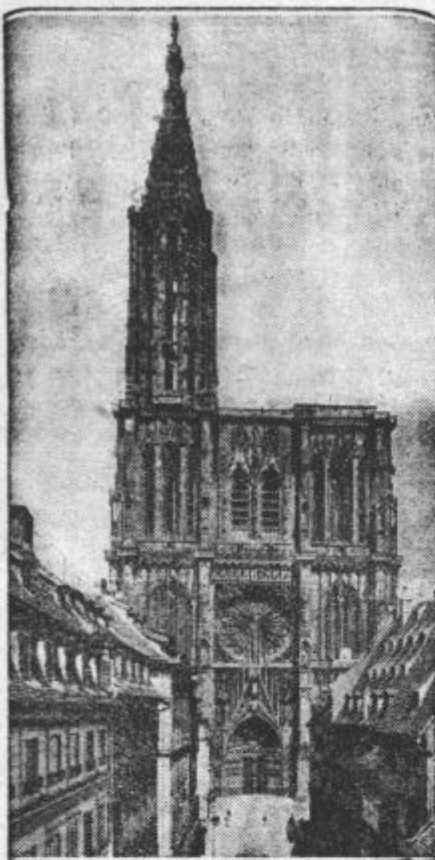
Na desni: **Kmečka južina pred 250 leti**. Slika nam predstavlja naše kmete, tedanje noše in hrano: našo imenitno kranjsko klobaso, črn kruh in vino v majoliki.

Zgoraj: **Umorjeni sejmar Karel Primožič**, po deželi znan pod imenom »Korl z bulo«. — Spodaj: **Množica radovednežev po odkritju umora sejmara Karla Primožiča** pred hišo v Rožni ul. 11 v Ljubljani

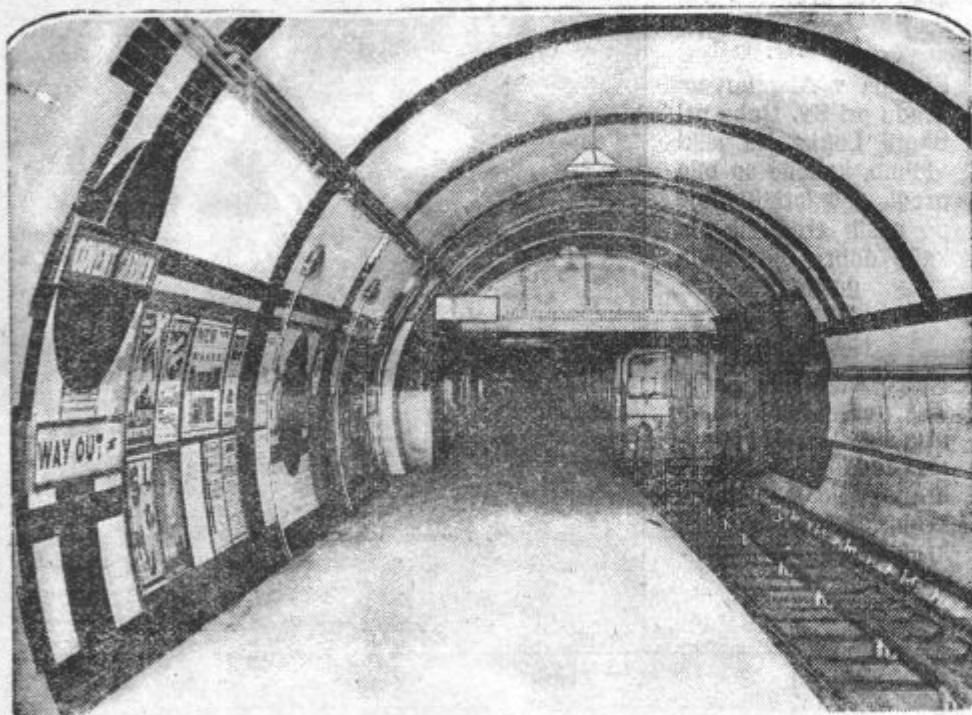

Igralci dramatičnega odseka Sokola v Mo-zirju v igri »Stari grehi«, ki je v vsakemoziru uspela izvrstno.

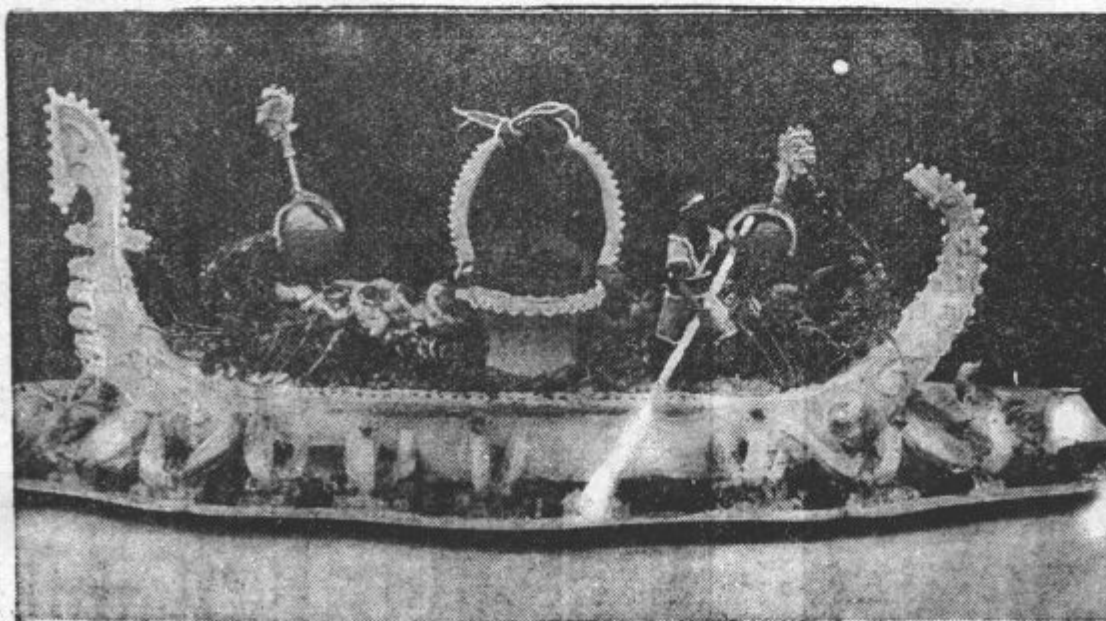
Na desni:
Katedrala v Strasburgu v
Alzaciji

Na levi:
Proslava osme obletnice
premirja v Parizu. V čet-
tek, 11. novembra, so Fran-
cozi na kar najslavesnejši
način slavili osmo obletnico
premirja in zmage v sve-
tojni vojni. Slavnostni de-
filé čet se je kakor vedno
ob sličnih svečanih prilikah
pomikal skozi Slavolok po
prostranih Elizejskih polja-
nah, in več stotisoč ljudi je
tvorilo nepregleden špalir
ob straneh spreveda. Naša
slika prikazuje defilé fran-
coskih vojaških zastav, ki
so se poklonile grobu Ne-
znanega vojaka pred Sla-
volokom.

Na levi:
Podzemeljska železni-
ca v Londonu.

Na desni:
Ricciotti Garibaldi,
vnuč slavnega borca
za združeno Italijo, je
v Franciji netil zarote
proti fašistom, obenem
pa te zarotnike izdajal
italijanski policiji. Ga-
ribaldija so na Franco-
skem aretirali in ga
izženo.

Na levi Okrašen jastog, največji morski rak iz našega morja, ki slovi po celem svetu kot prvovrstna slaščica. Na desni: lešnikov kolač v podob i keliha